

Григорьев С.О.

СУЧАСНИЙ СТАН ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ ПТАХІВНИЦТВА В УКРАЇНІ

У статті досліджено сучасні тенденції розвитку галузі птахівництва в Україні в контексті статистичного аналізу динаміки поголів'я, виробництва основних продуктів — м'яса птиці та яєць, економічної ефективності реалізації. Відмічено головні пріоритети для подальшого розвитку птахівничої галузі, що полягають у впровадженні технологічних інновацій з селекції та племінної роботи, підвищенні генетичного потенціалу, оптимізації кормової бази та поліпшенню умов утримання відповідно до ветеринарно-санітарних норм з метою прискореного розвитку і насичення внутрішнього ринку високоякісною вітчизняною продукцією галузі, що в свою чергу гарантуватиме продовольчу безпеку держави, забезпечення переробної промисловості сировиною, населення — м'ясом та яйцями відповідно до норм споживання.

Ключові слова: продовольча безпека, виробництво, продукція птахівництва, м'ясо птиці, ринок яєць.

Постановка проблеми. Сьогодні процеси міжнародної економічної інтеграції є домінуючими в розвитку світової економіки. Інтеграція України у європейське співтовариство актуалізує проблему продовольчої безпеки, адже стабільний розвиток держави неможливий без вирішення проблеми продовольчої безпеки.

Народногосподарське значення галузі птахівництва визначається його здатністю забезпечувати населення високоякісними продуктами харчування – яйцями та м'ясом. Тенденції останніх років свідчать, що яйця та м'ясо птиці є одними з найдоступніших джерел багатьох поживних речовин у споживчому кошику. Галузь птахівництва без перебільшення можна віднести до найперспективніших та таких, які швидко окуповуються й приносять прибуток. Тому, ми вважаємо, що є всі підстави говорити, про те, що виробництво продукції галузі птахівництва безпосередньо впливає на продовольчу безпеку країни, а тому дослідження даної проблематики є актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема розвитку галузі птахівництва займає провідне місце в роботах вітчизняних науковців, зокрема, Т.М. Бойка, В.П. Бородая, Р.С. Бичківського, Р.І. Буряка, Е.М. Векслера, В.Г. Версена, О.В. Мазуренка, Л.Я. Малюти, Я.О. Мармуль, Ю.В. Ставської, Ф.О. Ярошенка та багато інших. У працях даних науковців стверджується про покращення стану галузі птахівництва та прогнозується її подальший розвиток.

Формування цілей статті. Метою даної статті є вивчення сучасного стану ринку галузі птахівництва та аналіз динаміки основних

показників, що визначають стан продовольчої безпеки та продовольчої забезпеченості продукцією птахівництва в Україні.

Опис основного матеріалу дослідження. Галузь птахівництва є важливою складовою вітчизняного аграрного ринку і безпосередньо впливає на забезпечення продовольчої безпеки країни. Птахівництво належить до тих галузей, розвиток яких дає змогу прискореними темпами поліпшити забезпечення зростаючого попиту населення на високоякісні продовольчі товари тваринного походження. Динаміка останніх років галузі птахівництва характеризується динамічним розвитком (табл. 1).

Дані таблиці 1 показали, що виробництво м'яса в Україні поступово збільшується. До 2007 р. темпи зростання виробництва м'яса відбувалися за всіма видами продукції, починаючи з 2008 р. до 2011 р. спостерігається збільшення обсягів виробництва лише м'яса птиці при зниженні виробництва яловичини та свинини. За 2014 рік порівняно з 2013-м виробництво яловичини знизилося в середньому на 12,9%, проте виробництво м'яса птиці збільшилося на 11%. У 2014 році на ситуацію у виробництві м'яса в Україні негативно вплинули такі основні фактори: спад ділової активності в окремих секторах економіки України; зниження купівельної спроможності населення протягом 2013–2014 років. Проте споживання м'яса, зокрема курятини, продовжує займати вагоме місце серед основних продуктів харчування українців, оскільки м'ясопродукти є унікальними і незамінними, відіграють важливу роль у формуванні повноцінного раціону харчування людини та мають безпосередній вплив на здоров'я населення країни.

© Григорьев Сергій Олегович, аспірант кафедри глобальної економіки, Національний університет біоресурсів і природокористування України, тел.: +380504117067, e-mail: ser_grig@ukr.net

Таблиця 1

Виробництво м'яса в Україні за 2000 – 2014 рр., тис. тонн*

Роки	Всього	В т.ч.		
		яловичина і телятина	свинина	м'ясо птиці
2000	211	60	88	63
2005	624	193	99	332
2006	773	200	155	418
2007	973	222	203	548
2008	991	167	170	654
2009	921	105	103	713
2010	1000	95	150	755
2011	2144	399	704	995
2012	2210	398	701	1075
2013	2389	428	748	1168
2014 ¹	2360	413	743	1165
Зміна				
2014/2013 (+,-)	-29	-15	-5	-3
2014/2000(+,-)	2149	353	655	1102

¹ Дані без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини проведення антитерористичної операції

* Розраховано автором за даними Державної служби статистики України

В структурі виробленого м'яса в Україні відсоток м'яса птиці суттєво зріс та має стійку позитивну тенденцію (табл. 2).

Дані табл. 2 свідчать про те, що населення надає перевагу м'ясу птиці в порівнянні із

іншими видами м'ясної продукції. Хоча посиленому інтересу до м'яса птиці є й інше пояснення.

Таблиця 2

Динаміка виробництва м'яса в Україні за 2005 – 2014 рр., тис. тонн*

Роки	Виробництво м'яса (у забійній масі, тис.т)				М'ясо птиці до виробництва м'яса в цілому (%)
	всього		в т.ч. птиці		
	в усіх категоріях господарств	в господарствах населення	в усіх категоріях господарств	в господарствах населення	
2005	1597,0	1008,9	496,6	176,8	31,1
2006	1723,2	986,7	589,3	176,2	34,2
2007	1911,7	992,9	689,4	162,2	36,1
2008	1905,9	926,4	794,0	158,9	41,7
2009	1917,4	883,2	884,2	182,7	46,6
2010	2059,0	924,6	953,5	181,5	46,3
2011	2143,8	928,5	995,2	184,2	46,4
2012	2209,6	938,4	1074,7	206,6	48,6
2013	2389,4	948,1	1168,3	201,7	48,9
2014 ¹	2359,6	907,8	1164,7	190,3	49,4

¹ Дані без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини проведення антитерористичної операції

* Розраховано автором за даними Державної служби статистики України

Економічна криза призвела до істотного скорочення доходів населення, а роздрібна ціна на м'ясо птиці є значно нижчою в порівнянні з ціною на яловичину та свинину, що в свою чергу робить м'ясо птиці доступним для збіднілих верств населення.

Завдяки технічному переоснащенню підприємств, підвищенню продуктивності птиці, удосконаленню ветеринарного забезпечення великі птахофабрики змогли суттєво збільшити поголів'я птиці [1] (табл. 3).

Таблиця 3

Групування сільськогосподарських підприємств за наявністю поголів'я птиці всіх видів на 1 січня 2014 року*

Показник	Кількість підприємств		Чисельність поголів'я	
	одиниць	у % до загальної кількості	тис.гол.	у % до загальної чисельності
Підприємства – всього, з них млн голів	531	100	122078	100
До 10000	299	56	479	0
10000 – 24999	40	8	657	1
25000 – 49999	33	6	1169	1
Більше 49999	159	30	119773	98

* Розраховано автором за даними Державної служби статистики України

Майже п'ята частина всіх господарств – це великі птахівничі підприємства відомих марок, які успішно зайняли провідне місце на ринку продукції птахівництва. Чисельність птиці в Україні залишається відносно стабільною – зростання спостерігається за весь досліджуваний період. Так, чисельність птиці у сільськогосподарських підприємствах зросла більш ніж на 10%, тоді як у населення знилася на 2%. Збільшується частка сільськогосподарських підприємств у загальному поголів'ї птиці в Україні.

Найбільше поголів'я птиці сьогодні зосереджено у Київській і Вінницькій областях, відповідно 27,3 млн гол (12,7% до загального) і 27,9 млн гол (12,6%) (рис.1).

Значне поголів'я утримували в Черкаській області – 24,6 млн гол. (11,4%), Дніпропетровській – 18,1 млн гол. (8,4%) та Херсонській – 12,6 млн гол (5,9%). Разом в цих областях утримується 51,1 % всього поголів'я птиці в Україні та понад 70% її у сільськогосподарських підприємствах.

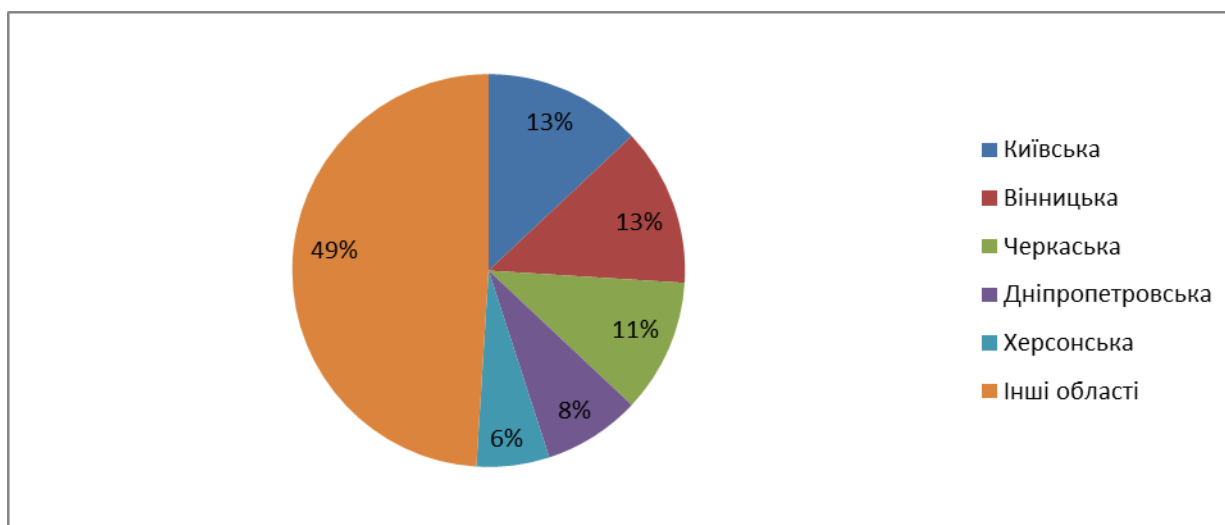

Рис. 1. Частка найбільших областей України за кількістю утримуваного поголів'я птиці всіх видів станом на 1 січня 2015 р.*

* Побудовано автором за даними Державної служби статистики України

Проте, зниження рівня племінної роботи спонукає багатьох вітчизняних виробників використовувати імпортні генетичні ресурси, хоча це пов'язано з рядом проблем стосовно перетину кордонів, карантинування, адаптації тварин до нових умов, гарантування біобезпеки племінної продукції, а в підсумку підвищує собівартість продукції тваринництва. Україна втратила позиції лідера племінного бройлерного птахівництва. Вітчизняні виробники

заковують батьківські форми у Німеччині, оскільки власні генетичні ресурси не здатні забезпечити середньодобові прирости на рівні 56–65 грамів, які зумовлюють нинішній рівень продуктивності бройлерного виробництва [3].

Проте за досліджуваний період у галузі птахівництва спостерігається тенденція до збільшення поголів'я птиці здебільшого за рахунок сільськогосподарських підприємств усіх форм власності.

Ринок яєць - сектор тваринництва України, який найбільш динамічно розвивається, і котрий тільки за останні п'ять років зріс у натуральному вираженні майже на третину. При цьому найбільш активно зростання було відзначено в сегменті промислового виробництва яєць. Обсяги виробництва яєць промисловими

підприємствами за цей період збільшилися на 54,3%.

Зростання виробництва яєць в останні роки здійснюється за рахунок різкого підвищення продуктивності курей, особливо це стосується великих сільськогосподарських підприємств, завдяки покращенню селекційної бази та збалансованості і якості кормів (рис.2).

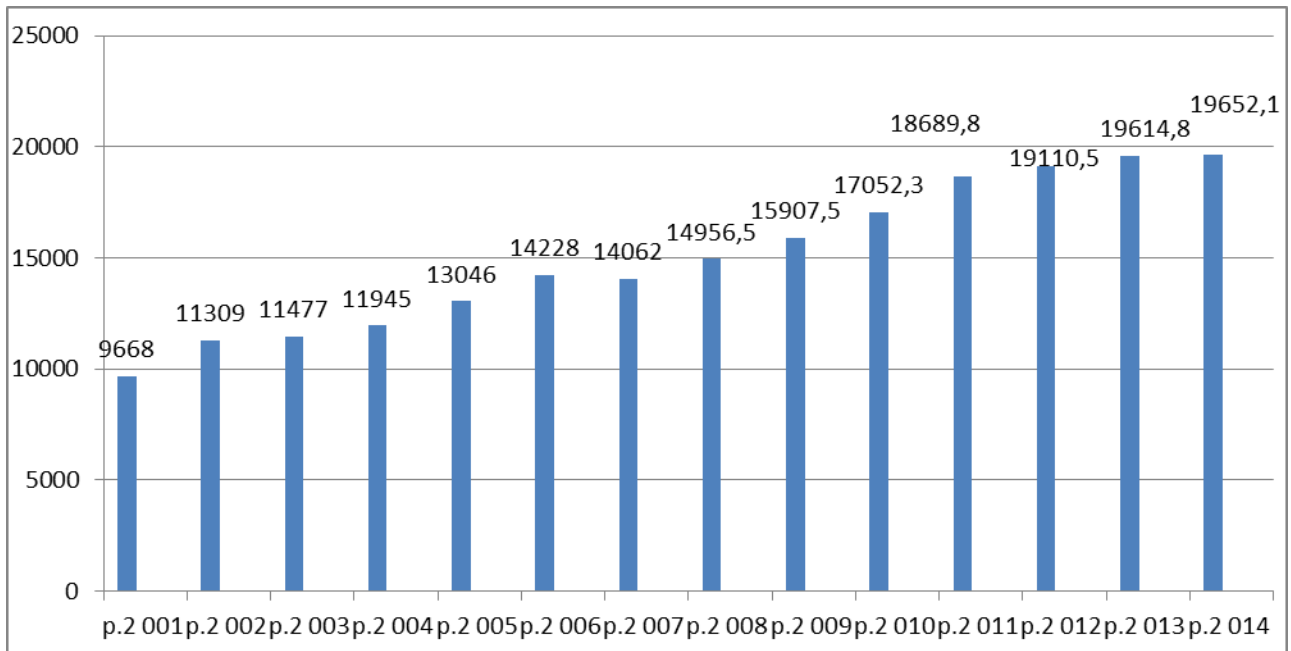

Рис. 2 Динаміка виробництва яєць в Україні, млн шт.*

* Побудовано автором за даними Державної служби статистики України

Так, виробництво яєць птиці всіх видів в усіх категоріях господарств України станом на 01.01.2015 р. досягло 19652,1 млн шт.

Нині найбільшими підприємствами галузі є «Миронівський хлібопродукт» та «Агромарс». Їх торгові марки «Наша Ряба» і «Гаврилівські курчата» контролюють 64 % ринку: – 50 % і 14 % відповідно. Прибуток від бізнесу з виробництва птиці, за даними Інвестиційної компанії Dragon Capital, оцінюється в 20–35 % (ЕВІТДА).

Куряче яйце є одним з дешевих, і тому доступних джерел білка в раціоні людини. Споживання яєць в 2011 та 2014 рр. в Україні на одну особу становило 310 шт. проти 166 шт. у

2000 році та 290 шт. при раціональній нормі споживання [2] (табл.4).

Зростання обсягів споживання яєць пояснюється тим, що яйця є дешевим і якісним заміном більш дорогих продуктів харчування білкової групи.

Так, згідно з даними Державної служби статистики України, в період з 2001 по 2014 рік товарна місткість ринку яєць збільшилася на 89 %, при цьому нарощування товарообігу відбувалося переважно за рахунок зростання продажів яєць через торговельні мережі та магазини. Зокрема, частка торгових мереж і магазинів за вказаний період збільшилася з 31,2 % до 59,2 % [2].

Таблиця 4

Рівень виробництва і споживання яєць на одну особу за рік, шт.*

Показники	Роки											2014 р. у % до 2000 р.	
	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014		
Виробництво	179	277	304	302	323	345	372	409	419	431	442	442	247
Споживання	166	238	251	252	260	272	290	310	307	309	310	310	187

* Розраховано автором за даними Державної служби статистики України

Розвиток промислового виробництва яєць дало поштовх розвитку нового для України

напряму промислової переробки – виробництва яєчних продуктів. Активне виробництво яєчних

продуктів почалося близько п'яти років тому, але незважаючи на настільки короткий період існування галузі, виробники змогли за кілька років не тільки збільшити обсяги виробництва в 8,2 рази, але і вийти на експортні ринки. Враховуючи зростаючий попит на яєчні продукти з боку зовнішніх ринків, очікується прискорення розвитку даного перспективного напрямку промислового виробництва.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Галузь птахівництва була і залишається однією з головних складових у забезпеченні продовольчої безпеки держави. Продукція галузі птахівництва істотно дешевша, ніж свинина і яловичина, що дуже важливо в умовах зниження купівельної спроможності населення. Проведене дослідження дає підстави говорити про позитивні тенденції зі збільшення продукції галузі птахівництва. Серед найбільш

значущих проблем, що перешкоджають подальшому поступальному розвитку галузі є: висока енергоємність виробництва, недостатня конкурентоспроможність вітчизняного виробництва м'яса птиці, нестабільна робота великих птахофабрик, наявність застарілої технології та обладнання, відсутність власних коштів для розширеного відтворення. Проте, галузь птахівництва в Україні, незважаючи на численні проблеми, розвивається поступово і прогресивно. В умовах значного обмеження енергетичних ресурсів та необхідності підвищення конкурентоспроможності продукції птахівництва подальші наукові дослідження будуть спрямовані на пошук нових підходів до розвитку конкурентоспроможної галузі птахівництва з метою задоволення споживчого попиту на внутрішньому ринку і з урахуванням можливостей виходу України на світовий ринок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Тваринництво України: стат. збірник // Держслужба статистики України: За ред. Н.С. Власенко. – К.: - 2015. – 212 с.
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Міщенко Т. М. Контроль витрат виробництва м'ясопродукції / Т. М. Міщенко // Облік і фінанси. – 2015. – № 1 (67). – С. 129–134.
4. Стратегія розвитку сільського господарства України на період до 2020 року: Проект [Електронний ресурс] / [НААН України; ННЦ «Інститут аграрної економіки»]. – К, 2012. – Режим доступу: http://iae.faaf.org.ua/images/iae/strateg_agro_print0.pdf.

REFERENCES

1. Tvarynnystvo Ukrainy (2015), State Statistics Service of Ukraine, 212 p [in Ukrainian].
2. State Statistics Service of Ukraine, available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
3. Mischenko T. M. (2015), "Control costs of production meat products", *Oblik i finansy*, vol. 1, pp. 129 – 134 [in Ukrainian].
4. Stratehiia rozvytku sil'skoho hospodarstva Ukrainy na period do 2020 roku, (2012) NAAN Ukrainy; NNTs «Instytut ahrarnoi ekonomiky, available at: http://iae.faaf.org.ua/images/iae/strateg_agro_print0.pdf [in Ukrainian].

Одержано 25.01.2016 р.